

Revistă de teorie și practică educațională
a Centrului Educațional PRO DIDACTICA
Nr. 1 (113), 2019

Categoria C

Colegiul de redacție:

Gabriel ALBU (România)

Svetlana BELEAEVA

Nina BERNAZ

Rima BEZEDE

Viorica BOLOCAN

Tatiana CARTALEANU

Paul CLARKE (Marea Britanie)

Olga COSOVAN

Alexandru CRIȘAN (România)

Constantin CUCOȘ (România)

Otilia DANDARA

Ion DEDIU

Gheorghe DUCA

Viorica GORAȘ-POSTICĂ

Vladimir GUȚU

Kurt MEREDITH (SUA)

Liliana NICOLAESCU-ONOFREI

Vlad PĂSLARU

Carolina PLATON

Igor POVAR

Nicolae PRODAN

Emil STAN (România)

Echipa redacțională:

Redactor-șef:

Mariana VATAMANU-CIOCANU

Redactori:

Elena SUFF

Vitalie SCURTU

Tehnoredactare și design grafic:

Nicolae SUSANU

Prepress: Centrul Educațional PRO DIDACTICA

Tipar: Casa editorial-poligrafică "Bons Offices"

S.R.L., mun. Chișinău

Tiraj: 800 ex.

Articolele publicate nu angajează în niciun fel
instituțiile de care aparțin autorii, tot așa cum nu
reflectă poziția finanțatorilor.

Adresa redacției:

str. Armenească, 13, mun. Chișinău

MD-2012, Republica Moldova

tel: (022)542976, fax: 544199

E-mail: didacticapro@prodidactica.md

www.prodidactica.md/revista

ISSN 1810-6455

© Copyright Centrul Educațional
PRO DIDACTICA

QUO VADIS?

Laurențiu ȘOITU

Continuitatea nu este o opțiune, este condiția ființării

(Continuity Is Not an Option but Rather a Precondition of Being) 2

Clubul de dezbateri educaționale PAIDEIA

(Educational Debate Club PAIDEIA) 4

EX CATHEDRA

Ludmila Ursu, Angela CUTASEVICI

Transdisciplinaritatea în contextul curriculumului pentru învățământul primar

(Transdisciplinarity in the Context of Primary Education Curriculum) 5

Angela TULEI

Perspectiva pedagogică a definirii valorilor

(The Pedagogical Perspective of Value Definition) 12

DOCENDO DISCIMUS

Sergiu OREHOVSCHI

Planul-cadru și nevoia de cunoaștere a elevului

(The School Framework Plan and the Student's Need for Knowledge) 16

Viorica GORAȘ-POSTICĂ

Dezvoltarea competenței interculturale: de la documentele curente de politici la realități și contexte imediate

(Developing Intercultural Competence: from Current Policy Documents to Contexts and Immediate Realities) 23

Veronica MIDARI, Nadejda RUSNAC, Vera BORDIAN, Gheorghe GANGURA

Cartografierea ocupațiilor din industria ușoară în baza lanțului valoric

(Value Chain Based Mapping of Light Industry Occupations) 28

EXERCITO, ERGO SUM

Angela TELEMAN

Educația ecologică în context transdisciplinar

(Ecological Education in a Transdisciplinary Context) 35

Valeriu GORINCIOI

Uniți în schimbare – abilități de facilitare

(United in Change – Facilitation Skills) 38

Vasile OPREA

Rolul TIC în creșterea motivației pentru studierea istoriei

(The Role of ICT in Improving Motivation for the Study of History) 40

Inga GHERASIM

Rolul motivației în reușita învățării disciplinelor economice

(The Role of Motivation in the Successful Study of Economics) 44

EVENIMENTE CEPD

Viorica GORAȘ-POSTICĂ

Bune practici din școala lituaniană: Educație pentru integritate

(Good Practices in the Lithuanian School: Education for Integrity) 48

Viorica GORAȘ-POSTICĂ

Rolul educației interculturale în formarea inițială și continuă a cadrelor didactice, dezbătut la clubul PAIDEIA

(The Role of Intercultural Education in the Initial and Continuous Training of Teachers, Debated at the PAIDEIA Club) 49

DICȚIONAR

Sorin CRISTEA

Transdisciplinaritatea în pedagogie

(Transdisciplinarity in Education) 51

7. Consiliere și dezvoltare personală	1	1	1	1	1	1	1	1	1
<i>Dezvoltare personală</i>	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Total minim	16	18	18	18	18	19	23	24	24
Curriculum la decizia școlii	2-4	2-4	2-3	2-3	2-6	4-6	4-6	4-6	4-6
Număr minim de ore în orar	18	20	20	20	22	23	25	26	26
Număr maxim de ore în orar	20	22	22	23	26	26	29	30	30
Raport procentual ore obligatorii/număr maxim ore	80/20	82/18	82/18	78/22	70/30	73/27	79/21	80/20	80/20
CICLUL CURRICULAR	Achiziții fundamentale		Dezvoltarea achizițiilor fundamentale			Observare și orientare			

Așadar, obținem în clasa I 8 materii, în clasele II-IV – 9 materii, în clasele V-VI – 10 materii, în clasele VII-IX – 13 materii. Și acest număr s-ar putea ușor diminua în eventualitatea integrării unor discipline, așa cum am arătat mai sus. Pentru aceasta, este nevoie de documente curriculare neangrenate, formulate limpede și care să ofere lejer viziunea educațională. Și mai e de luat în calcul faptul că planul-cadru „trebuie să ofere condiții de flexibilitate care să conducă la formarea optimă a competențelor: un plan de învățământ rigid va da foarte puține șanse profesorului și școlii să ia în considerare motivația și nevoile elevilor, specificul și tradițiile locale, să stimuleze creativitatea sau să diferențieze procesul de predare/învățare”¹¹. Doar un document flexibil, permițând abordările cross-curriculare, va contribui cu adevărat la satisfacerea nevoilor de cunoaștere și de formare personală ale viitorului cetățean al țării.

10 În clasele a III-VI-a, elevul va alege o singură disciplină din 3. A se vedea explicația de pe pagina anterioară.

11 A. Gremalschi, ibidem.

Viorica GORAS-POSTICĂ

dr.hab. prof.univ., USM, CE PRO DIDACTICA

Dezvoltarea competenței interculturale: de la documentele curente de politici la realități și contexte imediate

Rezumat: *Articolul dat prezintă rezultatele unui studiu de analiză a documentelor curente de politici educaționale, relevante contextului academic universitar din Republica Moldova, secundate de o analiză a răspunsurilor la un mini-sondaj de opinie printre cadrele didactice și manageriale din universitățile cu profil pedagogic. Cercetarea s-a realizat în*

cadrul proiectului Promovarea și dezvoltarea educației interculturale în formarea inițială a cadrelor didactice, implementat de C.E. PRO DIDACTICA, cu sprijinul Fundației pentru Copii Pestalozzi din Elveția, care are ca finalitate dezvoltarea curriculară și formarea inițială și continuă a cadrelor didactice din perspectiva competenței interculturale.

Cuvinte-cheie: *universități de profil pedagogic, educație interculturală, competență interculturală, viitori profesori, cadre didactice, manageri, valori culturale.*

Abstract: *This article presents the results of a study analyzing the current educational policy documents relevant for the higher education context in the Republic of Moldova, accompanied by an analysis of responses to a mini-questionnaire applied to the teaching and managerial staff of several pedagogical universities. The research was carried out within the framework of the project Promoting and Developing Intercultural Education in Initial Teacher Education, implemented by EC PRO DIDACTICA with the support of the Pestalozzi Children Foundation from Switzerland, which aims to promote curriculum development and the initial and continuous training of teachers from the perspective of intercultural competence.*

Keywords: *pedagogical universities, intercultural education, intercultural competence, future teachers, teachers, managers, cultural values.*

”Diversitatea culturală: o realitate inevitabilă, un clișeu contemporan?”

(Anca Nedelcu)

INTRODUCERE

Schimbările de divers ordin, inclusiv cele de natură economică și socioeducațională, au devenit caracteristici perpetue ale contemporaneității și acestea reclamă ajustări adecvate și operative ale structurilor și conținuturilor de învățământ, astfel încât mecanismele de funcționare să corespundă așteptărilor și necesităților cetățenilor. Școala de toate tipurile, de la grădiniță până la universitate, rămâne o verigă-cheie în pregătirea acestora pentru adaptarea la schimbare, dar și pentru crearea/construirea unor contexte funcționale de coabitare și asigurare de progres continuu. Cercetarea calitativă în cauză s-a desfășurat în cadrul proiectului *Promovarea și dezvoltarea educației interculturale în formarea inițială a cadrelor didactice*, propunându-și să abordeze problemele cu care se confruntă studenții, viitori profesori, din 3 universități – de management al claselor multiculturale, cu elevi care provin din diferite regiuni culturale, geografice și lingvistice, dar și de didactică particulară a subiectelor cu tematică multi-, interculturală. Or, în prezent, există atât necesitatea, cât și dorința, deschiderea instituțiilor de învățământ superior de a iniția/dezvolta un curs universitar (obligatoriu sau la alegere) în domeniul educației interculturale (EIC), în vederea abilitării tinerilor pentru aprecierea diversității, pentru îmbunătățirea și valorificarea avantajelor comunicării interculturale [14].

În acest sens, diversitatea culturală este recunoscută ca o realitate inevitabilă, și nici pe departe ca un uzitat clișeu contemporan [Cf. 9], comportând, în mod categoric, mai multe avantaje de divers ordin, în special educațional. În pofida faptului că această diversitate a generat pe parcursul istoriei, pe diverse meridiane ale globului, multe cataclisme, iar în Biblie, pentru poporul ales, Dumnezeu insista să nu se amestece cu alte popoare, deși, în drum spre și din exil, contextele îngăduite de El au fost provocări doar ”interculturale” și civilizația umană a învățat enorm și mai învață încă din acestea. Lecțiile trecutului și ale prezentului ”îmbibate” de interculturalitate nu au fost încă învățate, iar ușile de intrare și de ieșire *în* și *din* sunt multe, diferite și, pe cât de atractive, pe atât de problematice, provocatoare, în cele mai dese cazuri.

CONTEXT POLITIC ȘI STRATEGIC

Examinarea documentelor de politici în domeniu, care reclamă și adaptări/optimizări ale practicii educaționale, vom începe-o cu legea de bază – Codul Educației, care, în articolul 6, stipulează: „Idealul educațional al școlii din Republica Moldova constă în

formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate”. Pe lângă alte noutăți utile de semnalat în baza acestui document, ne vom limita la caracteristica personalității *deschisă pentru dialogul intercultural*, care este încadrată axiologic la nivel național și universal, oferind o perspectivă amplă și funcțională pentru generația în formare și dezvoltare continuă, cu impact de durată asupra comunității din care aceasta face parte. Un alt paragraf relevant pentru subiectul nostru este și art. 11 (2), în care se prezintă competențele-cheie: competențe de comunicare în limba română; competențe de comunicare în limba maternă; *competențe de comunicare în limbi străine*; competențe în matematică, științe și tehnologie; competențe digitale; competența de a învăța să înveți; competențe sociale și civice; competențe antreprenoriale și spirit de inițiativă; *competențe de exprimare culturală și de conștientizare a valorilor culturale* [4].

Prezintă interes în acest sens și *Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general*, care la domeniul de competență 2. *Mediul de învățare*, indicatorul *Cadrul didactic asigură un mediu de învățare dezvoltativ*, cuprinde descriptorii: creează un climat relațional de încredere, solidaritate și respect, bazat pe principiile echității și ale toleranței; previne și soluționează conflictele, promovând atitudinea tolerantă și acceptarea de opinii diferite; asigură dezvoltarea unor relații de colaborare deschise și oneste între toți subiecții educaționali; utilizează un limbaj de comunicare decent, respectuos și motivant; asigură participarea democratică a copiilor/elevilor în cadrul procesului educațional, respectând principiul diversității etc. [12, p. 6]. Într-adevăr, prevederile legale, fără alte acte reglatorii direcționate inclusiv spre cadrele didactice, nu se pot implementa în mod evident, iar actorul educațional de bază – profesorul – urmează a fi direct informat, format și evaluat, în bază de competențe transferabile în varii contexte educaționale, pentru a nu reduce diferențele la ”banalizarea folclorizantă (...) prin prezentarea obiceiurilor culinare sau vestimentare doar prin ineditul lor” [9, p. 131]. În contextul Republicii Moldova prezentările folclorice de la matineele din grădinițe până la șezătorile elevilor de liceu ating cote alarmante (sic!), după noi, și riscă să provoace efecte inverse, din păcate, prin repulsie sau situații ilare chiar, când tinerii contemporani nu se pot regăsi deloc în și prin ele.

În Cadrul de Referință al Curriculumului Național (2017), la capitolul *Cetățenia responsabilă*, se prevăd

rolurile asumate de un cetățean responsabil, precum: înțelege și promovează principiile democratice ale libertății, dreptății și egalității: conștientizează faptul că fiecare ființă umană are o valoare innăscută; demonstrează un respect pentru demnitatea umană, pentru nevoile și drepturile omului; participă la procesele democratice; demonstrează responsabilitate globală, înțelegere și apreciere pentru culturile diverse. În același document, la atribuțiile generice ale absolvenților școlilor se enunță: *Persoanele angajate civic și responsabile demonstrează: interes și implicare în dialogul intercultural; preocupare pentru păstrarea și valorificarea tezaurului cultural și spiritual al Republicii Moldova și pentru promovarea acestuia în lume; tendință de autorealizare în Republica Moldova* [2, p. 28]; *își cunoaște și apreciază propria identitate culturală; manifestă înțelegere, respect și toleranță pentru diversitatea culturală, etnică și confesională; se implică în activități de promovare a identității culturale naționale, în raport cu identitatea culturală europeană și diversitatea culturală a lumii* [Ibidem, p. 32]. În curriculumul dezvoltat (2018), printre competențele-cheie/transversale/transdisciplinare, la capitolul *Dezvoltarea socială* figurează: 1.2. *Aprecierea diversității culturale, care se bazează pe convingerea generală de valorizare a altor afilieri culturale, variabilitatea și diversitatea culturală și pluralismul perspectivelor, viziunilor și practicilor trebuie privite pozitiv, apreciate și protejate* [7, p. 6], urmată fiind de *profilul absolventului claselor primare*, care se structurează în conformitate cu patru atribute generice ale viitorilor cetățeni, specificate la nivelul învățământului primar în modul următor: *persoanele cu încredere în propriile forțe – își cunosc și apreciază punctele forte și domeniile care necesită dezvoltare; manifestă respect și grijă pentru cei din jur; pot distinge între bine și rău, între corect și greșit; știu să pună întrebări pentru a înțelege mai bine o informație, pentru a-și forma o opinie; își expun liber și cu încredere ideile; își exprimă/împărtășesc cu alții satisfacția și bucuria pentru succesele obținute; iau decizii, solicitând opinii și sfaturi*. Apoi se caracterizează în același context *persoanele angajate civic și responsabile, care: cunosc drepturile fundamentale ale copilului și responsabilitățile asociate fiecărui drept; demonstrează interes și participă la evenimente culturale și sociale din școală și din comunitate; manifestă interes și respect pentru valorile și opiniile altor persoane; cunosc și respectă simbolurile naționale ale Republicii Moldova; cunosc tradițiile și obiceiurile populare principale din Republica Moldova în diversitatea lor culturală și participă la activități consacrate acestora* [2, p. 13, pp. 27-32].

În curriculumul *Educație pentru societate* (2018), printre valorile promovate, identificăm valorile democrației: libertatea, egalitatea, dreptatea, diversitatea, toleranța, echitatea [8]. În același context, considerăm important de cunoscut și de valorificat *provocările strategice de dezvoltare a Republicii Moldova către 2030*, dintre care, pentru problematica EIC, abordată pedagogic la nivel universitar, evidențiem și recomandăm pentru tematicile incluse în dezvoltarea strategică și curriculară pe cele ce urmează [10, p. 18, pp. 54-55]:

Tabelul 1. *Provocări strategice pentru Educația 2030*

Vector conceptual	Prevederi strategice
<i>Migrarea internă și externă</i>	În următorul deceniu, va continua migrarea de la sat la oraș. Satele mici și medii vor rămâne principalele surse de populație tânără care se va stabili cu traiul în special în orașele Chișinău și Bălți. Persoanele de origine străină vor avea o prezență socială, culturală și economică mult mai vizibilă decât în prezent.
<i>Filozofia de dezvoltare este centrarea pe om, și nu pe individ</i>	Această abordare ia în considerare faptul că, fiind o ființă socială, omul trebuie să trăiască în armonie cu alți oameni și că drepturile individuale nu pot fi afirmate prin încălcarea drepturilor altor oameni. Aceasta mai presupune și edificarea unei societăți pașnice, solidare și de înaltă coeziune, compusă din oameni cu gândire critică și liberi de obscurantism, o societate în care conflictele de orice tip și magnitudine se rezolvă prin dialog, argumente și respectarea strictă a drepturilor.
<i>Principii și standarde</i>	Interdependență, egalitate și nediscriminare, participare și abilitare, responsabilizare; standardele privind drepturile omului și egalitatea de gen.
<i>Reducerea inegalităților de șanse</i>	În funcție de gen, vârstă, mediu de reședință (rural/urban), etnie și/sau limbă vorbită, dizabilitate în diferite domenii.
<i>Dezvoltarea unor comunități și a unei societăți solidare și incluzive</i>	Familiiile de romi, majoritatea sunt total dependente de plățile sociale. Persoanele de etnie romă: rata scăzută a frecventării instituțiilor de învățământ se datorează multor cauze, printre care efortul redus al părinților în încurajarea copiilor de a studia, căsătoriile timpurii și discriminarea în școli, atitudinea față de copiii romi din partea colegilor și chiar din partea cadrelor profesionale, neimplicarea copiilor romi în activități extrașcolare de reprezentanții școlilor.

<i>Extinderea educației dincolo de pereții claselor</i>	Cadrele didactice și părinții trebuie să echipeze elevii și studenții cu abilități și atitudini cu ajutorul cărora vor aplica concepte academice în afara clasei și vor percepe învățarea ca pe un proces organic, nu unul limitat la mediile de predare tradiționale.
<i>Sistemul actual de formare inițială și continuă a cadrelor didactice</i>	Nu asigură calitatea necesară a acestora pentru a răspunde provocărilor și cerințelor necesare pentru viitor și pentru ajustarea cunoștințelor la piața muncii și la imperatiile societății. O bună parte a cadrelor didactice sunt pregătite conform programelor profesionale depășite, iar discrepanța dintre teoria învățată și abilitățile solicitate la angajare nu motivează elevii și studenții să aibă o atitudine sânguincioasă în procesul educațional. În același timp, sistemul educațional nu asigură condiții adecvate/suficiente pentru menținerea și stimularea performanței profesionale a cadrelor didactice.

Din gama de acte reglatorii din învățământul superior, care promovează EIC a studenților și profesorilor, menționăm aici *Regulamentul cadru cu privire la mobilitatea academică în învățământul superior* (2014) [11] și *Strategia de cercetare și inovare a Universității de Stat din Moldova pentru perioada 2015-2020* [13], aceasta din urmă conținând obiective semnificative pentru demersul în cauză: afilierea universității la un sistem integrat de informare privind strategiile de cercetare științifică și competițiile naționale și internaționale lansate pentru obținerea proiectelor; informarea și diseminarea informațiilor și a bunelor practici în managementul proiectelor (de cercetare, de finanțare, transfer tehnologic, granturi naționale și europene, programe FP7, Horizon 2020 etc.); promovarea cercetării științifice pentru creșterea vizibilității rezultatelor, procesului și consecințelor formării profesionale inițiale în cadrul USM.

ASPECTE METODOLOGICE CALITATIVE

Cercetarea cazuistică a unor aspecte cognitive-formative și atitudinal-comportamentale care formează competența interculturală a profesorilor și managerilor universitari s-a desfășurat în primul semestru al anului de studii 2018-2019, în cadrul proiectului descris anterior și în paralel cu *Studiul de evaluare inițială/baseline* [6]. Astfel, au fost implicați peste 50 de subiecți de la cele 3 universități, participanți la 3 evenimente din proiect (cu preponderență femei și cu vechime de muncă eterogenă, de la 3 la 30 de ani), care, la întrebarea frontală "Cât de mult mă reprezintă/mă regăsesc în domeniul EIC?" (*deloc; foarte puțin; puțin; mediu; foarte mult*) – în proporție de 90% au răspuns *foarte mult* și doar 10% – la *nivel mediu*.

Răspunzând în continuare la un mini-chestionar fulger, am obținut o gamă de rezultate calitative, înregistrate până la această fază de proiect, cu referire la competența interculturală:

- am actualizat termenii-cheie cu privire la EIC;
- am identificat probleme reale privind conflictul intercultural în instituțiile de învățământ din Republica Moldova;

- am conștientizat mai profund provocările educației interculturale;
- am cunoscut mai bine tot ce ține de educația interculturală, dar mi-au apărut întrebări de tipul: *Unde este echilibrul dintre avantajele și dezavantajele educației interculturale? Cum să găsim armonia?*;
- cu părere de rău, am constatat că nu întotdeauna manifest o atitudine tolerantă, nediscriminatorie, dar sunt foarte motivată să mă formez;
- competența interculturală reprezintă o verigă de importanță majoră, deși greu realizabilă, în educația cetățeanului conștient (pornind de la elevul din școală) și în pregătirea viitorului profesor la orice disciplină;
- EIC este importantă și necesară în societatea contemporană, inclusiv din punctul de vedere al procesului de globalizare;
- tema este actuală și pentru studenți, și pentru elevi; trebuie educată deschiderea față de alte culturi, or, există nevoia stringentă de a realiza EIC.

Drept concluzie preliminară pe marginea acestor rezultate, în calitate de lecții individuale învățate, subliniem în formulă sintetică gradul sporit de motivație pentru a cunoaște, a studia mai mult despre EIC, înțelegerea importanței și actualității acesteia, dar și unele contradicții care apar în mediul academic și social. Opiniile expuse urmează a fi valorificate în proiectul dat, prin demersuri curriculare formale și nonformale, astfel încât pregătirea inițială a cadrelor didactice în domeniul intercultural *aici și acum* să se optimizeze, dar și să se canalizeze spre soluționarea constructivă a unor probleme de atitudini și comportamente ce apar în mediile multiculturale, la nivel academic și social, în ansamblu [Cf. 6].

Deoarece fiecare proiect țintește spre anumite schimbări, efectele acestora asupra resurselor umane, mai ales a beneficiarilor, se vizualizează prin *impactul imediat sesizat*, chiar și după o perioadă relativ scurtă de evaluare inițială, informare generală și sensibilizare. Beneficiarii au enunțat, în această ordine de idei, efecte calitative,

precum: *a sporit interesul personal față de EIC și o să mă informez mai detaliat asupra aspectelor EIC; am încercat să manifest toleranță față de studenții de alte religii, culturi, identități naționale; am fost provocată și am dorința de a mă implica în formări, pentru a obține competențe de gestionare a conflictelor; am înțeles faptul că ar trebui să am o implicare mai activă în dezvoltarea competenței interculturale; am conștientizat complexitatea interculturalității, a avut loc o deschidere, o descoperire a propriei personalități din perspectiva EIC; dezvoltarea competențelor profesionale și a celei interculturale necesită metode lucrate; triada comportament social-conflict interetnic-rezolvare urmează a fi însușită/asumată; sunt bucuroasă să particip în proiect; perfecționarea competențelor profesionale este la ordinea zilei, rezultatele fiind importante pentru societate, iar noi, participanții, suntem mediatori; sunt recunoscătoare pentru includerea mea în proiect; planificarea unor vizite, excursii în alte țări trebuie să se producă mai extins și mai insistent, fără fobia de a fi într-un grup multiethnic; în procesul de formare profesională continuă din școlile generale și din universități nu poate lipsi EIC.*

Printre subiectele de interes prioritar/provocări pentru profesorii universitari, care vor fi formați în domeniul dezvoltării curriculumului universitar din perspectiva EIC, s-au înscris: *necesitatea de a promova mai mult și a ne forma o viziune clară, personală și instituțională, vizavi de fenomenul toleranței și rolul său în procesul de educație interculturală în universități, ca răspuns la numeroasele provocări sociale; conștientizarea nevoii de schimbare pentru acceptare; cunoașterea și acceptarea diversității interculturale profesionale: a fi educator în Moldova și a fi educator în Portugalia?; formarea/evaluarea competenței interculturale; instrumente de măsurare a competenței interculturale (CIC); metode de realizare a EIC; studii de caz; gestionarea conflictelor interculturale; toleranță, atitudine nediscriminatorie; comunicarea interculturală cu studenții.* Pentru profesorii universitari sunt necesare vizite reciproce, mobilități de lungă și scurtă durată în alte universități din Moldova, dar și studierea experienței țărilor europene. *Totul este interesant: materialul didactic, seminarele, trainingurile, experiența colegilor; am vrea să învățăm să elaborăm corect temele din curriculumul disciplinelor predate; am dori material metodic pentru proiectarea corectă a lecțiilor în condițiile în care studenții actuali sunt foarte diferiți ca vârstă și preocupări de dezvoltare în carieră.*

Printre alte necesități/provocări de formare în domeniul EIC pentru profesorii universitari, care coordonează stagiile de practică ale studenților, viitori pedagogi, se numără: *surse teoretice, suporturi informaționale, audio, video, strategii care ar putea să ne ajute să lucrăm cu familiile transnaționale în aspect intercultural (Mama e*

în Italia, tata – la Moscova, copiii sunt cu bunica – cum promovăm și acest aliaj de tradiții calendaristice, culinare, culturale?); Care țări (popoare) sunt cele mai tolerante la diversitatea culturală și care sunt mai puțin tolerante?; avem nevoie de fișe de observare comportamentală; propunem a organiza stagiile de practică intenționate în grupe/clase multiculturale; să însușim managementul conflictelor interetnice în rândul elevilor; în ceea ce privește practica pedagogică, ar fi oportun ca metodiștii să studieze situația reală creată într-o anumită școală din perspectiva interferenței culturilor originare ale elevilor etc.

Apreciem sugestiile valoroase oferite de subiecți, care ne vor servi ca traiecte acționale în proiectul curent și vor contura specificul intervenției date, cu ținte instituționale și personale. O altă provocare ce va fi exploatată în proiect va ține și de legătura procesului educațional universitar cu didactica opționalelor din învățământul general, or, anacronismele și restanțele vizibile și la acest capitol perpetuează incoerențe la nivelul formării inițiale și al inserției profesionale a specialiștilor debutanți în școli și în alte instituții educaționale [3].

CONCLUZII ȘI PERSPECTIVE

Datele calitative analizate și interpretate în studiul nostru, având la bază documente curente de politici educaționale, funcționale la nivel național și european/mondial, ne permit să optăm în mod avizat pentru promovarea educației interculturale în formarea inițială și continuă a cadrelor didactice, pe de o parte, și pentru continuarea implementării calitative și extinse a proiectului abordat, pe de altă parte. Curriculumul universitar trebuie să fie îmbunătățit și completat cu module specifice direct orientate spre formarea/dezvoltarea competenței interculturale la studenți, viitori profesori, iar cadrele didactice universitare merită mai mult sprijin în dezvoltarea lor personală și profesională, căci strategia universitară în această direcție continuă a fi mai mult decât modestă și faptul că acești actori sunt, în majoritatea cazurilor, autodidacți în condițiile complexității accelerate și extinse a schimbărilor motivează efortul unor inițiative și căutări în această direcție.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă. Pe: <https://www.mae.ro/node/35919>
2. Cadrul de referință al Curriculumului național. ME, IȘE, Chișinău, 2017.
3. Cartaleanu T., Cosovan O., Zgardan-Crudu A. Modele conceptuale ale cursurilor opționale pe aria curriculară *Limbă și comunicare*. Chișinău, 2017.
4. Codul Educației al Republicii Moldova. 2014. Pe: <https://lex.justice.md/md/355156/>

5. Competența interculturală. Auxiliar didactic. Chișinău: C.E. PRO DIDACTICA, 2015.
6. Cristei A., Costache I. Cunoștințe, atitudini și practici de valorificare a educației interculturale în instituțiile de învățământ superior. Studiu de evaluare. Chișinău: C.E. PRO DIDACTICA, 2018. 32 p.
7. Curriculumul național. Învățământul primar, MECC, Chișinău, 2018.
8. Curriculumul Educație pentru societate. cl. V-XII, MECC, Chișinău, 2018.
9. Nedelcu A. Fundamentele educației interculturale. Diversitate, minorități, echitate. Iași: Polirom, 2008.
10. Notă de concept privind viziunea Strategiei Naționale de Dezvoltare Moldova 2030. Pe: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/viziunea_snd_2030_clean.pdf
11. Regulamentul cadru cu privire la mobilitatea academică în învățământul superior. Pe: <https://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=351368>
12. Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general. Pe: https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_cadre_didactice.pdf
13. Strategia de cercetare și inovare în învățământul superior. Pe: <http://usm.md/wp-content/uploads/2010/09/Strategia-de-cercetare.pdf>
14. <https://prodidactica.md/portfolio/promovarea-si-dezvoltarea-educatiei-interculturale-in-formarea-initiala-a-cadrelor-didactice/>

Cartografierea ocupațiilor din industria ușoară în baza lanțului valoric

Veronica MIDARI, dr. în științe economice
Nadejda RUSNAC, Președinte, Comitetul Sectorial în Industria Ușoară
Vera BORDIAN, gr. did. II, Șef Direcție Formare Continuă, Centrul de Excelență în Industria Ușoară
Gheorghe GANGURA, Fondator, Comitetul Sectorial în Industria Ușoară

Rezumat: *Articolul conține o analiză a ocupațiilor din sectorul industriei ușoare din Republica Moldova conform clasificărilor naționale, identifică corespondența dintre specialitățile formate în cadrul sistemului național de formare profesională și Clasificatorul Ocupațiilor Republicii Moldova și scoate în evidență anumite curențe legate de partea formală. În același timp, analiza de față descrie lanțul valoric din cadrul industriei ușoare și specifică activitățile profesionale necesare pentru fiecare verigă. La fel, sunt scoase în evidență și examinate din perspectiva globalizării particularitățile industriei ușoare din Republica Moldova.*

Cuvinte-cheie: *lanț valoric, industria ușoară, formare profesională, ocupații, meserii, specialități, ISCED, cartografierea ocupațiilor.*

Abstract: *The article analyzes the occupations in the Republic of Moldova light industry sector according to the national classifiers, identifies the correspondence between the specialties formed within the vocational education system and the Classification of Occupations of the Republic of Moldova. Deficiencies related to all official classifiers are highlighted. The article also describes the light industry value chain and specifies the professional activities required for each of its links. Similarly, the peculiarities of the light industry in Moldova are highlighted and examined from a globalization perspective.*

Keywords: *value chain, light industry, professional education, occupations, trades, specialties, ISCED, occupational mapping.*

Metodologia aplicată: La cartografierea ocupațiilor din cadrul industriei ușoare a fost aplicată metoda analizei lanțului valoric specific pentru această industrie. În baza lanțului valoric, au fost determinate activitățile profesionale care trebuie realizate pentru ca acesta să se producă. Astfel, au fost stabilite meseriile, specialitățile și profesiile ce se regăsesc pe lanțul valoric și punctul în care acestea își exercită activitatea. Curențele lanțului valoric din industria ușoară au fost analizate în paralel cu reperarea corespondenței dintre ocupațiile conform nomenclatoarelor de formare profesională și Clasificatorul Ocupațiilor din Republica Moldova.

INTRODUCERE

Cartografierea ocupațiilor reprezintă un proces de stabilire a setului de ocupații existente în sectorul economiei conform clasificărilor oficial aprobate: Clasificatorul Activităților din Economia Moldovei (CAEM-2), Clasificatorul